

Contra-subversie.

De werkzaamheden van de Afdeling B. hebben de volgende wetenschap opgeleverd.

Rechtsextremisme. Van het voornemen van om het "Hinag"-werk voort te zetten, is nog weinig gebleken. Omvang en activiteiten van "Jong Europa" bleven zeer beperkt.

Een scheuring in de internationale "Jong Europa"-beweging heeft geleid tot de oprichting van een nieuwe organisatie, "Europafront".

Vermoedelijk zullen niet alle leden van de Nederlandse afdeling van "Jong Europa" accoord gaan met het voorstel van zich bij "Europafront" aan te sluiten. Ook in Nederland kan een scheuring worden verwacht.

De Pacifistisch Socialistische Partij (P.S.P.) sprak zich meermalen uit voor een uittreden van Nederland uit de NAVO en tegen de legering van Duitse militairen in Budel.

Op uitnodiging van de Cubaanse regering woonde een lid van het hoofdbestuur de op 1 januari 1963 te Havana gehouden herdenking van de Cubaanse revolutie bij.

Enkele afdelingen, vooral de Amsterdamse, oefenen kritiek op de samenstelling van het partijbestuur en op de leden van de beide kamerfracties.

Hoewel qua ledental onbeduidend, ontwikkelde de Nederlandse sectie van de Vierde Internationale een toenemende activiteit. Getracht wordt het isolement waarin zij zich bevindt te doorbreken. Met andersdenkenden wordt contact gezocht.

De door het Comité 1963 voor de Vrede georganiseerde Nieuwjaars- en Paasdemonstraties tegen de Kernbewapening hadden weinig succes. Wegens het ontbreken van een gemeenschappelijke grondslag wijst het comité nog steeds samenwerking met communisten af.

Naar aanleiding van een bericht in het NVR-orgaan "Vrede" over een bespreking tussen het Comité 1963 en het "Volkelcomité" heeft eerstgenoemd comité er in een tot de NVR en de redactie van "Vrede" gerichte brief nogmaals op gewezen, dat het opkomt zowel tegen Russische als tegen Amerikaanse atoomproeven. De terzake van communistische zijde geuite beschuldiging verwerpend, zegt het Comité 1963, dat de verdeeldheid juist wordt veroorzaakt door het Volkelcomité.

Pogingen van voorstanders van directe actie tegen de kernbepanning, om ook hier te lande een "Comité van 100" op te richten, leverden voorshands geen resultaat op.

Binnen het raam van het internationaal communisme spitste het conflict tussen de partijen van de Sowjet Unie en China zich verder toe. Begin 1963 scheen het een ogenblik dat het conflict, naar buiten toe althans, nog opgelest zou kunnen worden. Chroestsjow deed op 12 januari op het SED-congres het voorstel de openlijke polemieken te staken en in alle rust een conferentie van communistische partijen voor te bereiden. Hieraan werd geen gevolg gegeven. Integendeel, de aanvallen over en weer werden steeds scherper, zij het dat de partijen elkaar aanvankelijk nog niet bij name noemden maar hun aanvallen respectievelijk op Albanië en Joegoslavië richtten.

Na een uitvoerige briefwisseling kwamen tenslotte van 5 - 20 juli delegaties van de CPSU en de communistische partij van China te Moskou bijeen om de geschillen te bespreken. Deze conferentie liep op een mislukking uit. Sindsdien werden de aanvallen en verwijten steeds feller. Naast ideologische geschillen kwamen staatsconflicten naar voren: onder meer grensincidenten en het ondertekenen door de Sowjet Unie van het verdrag tot het gedeeltelijk stopzetten van kernproeven.

Het conflict noopte ook de andere communistische partijen stelling te nemen. In het Westen stelden zij zich - zij het in een enkel geval met enig voorbehoud - achter de opvattingen van de CPSU. Daarnaast ontstonden in diverse partijen ook pro-Chinese fracties.

In West-Europa had speciaal de houding van de communistische partijen ten aanzien van de EEG de aandacht.

De Communistische Partij Nederland had in verband met haar "eenheidspolitiek" t.o.v. de Partij van de Arbeid en P.S.P. en haar agitatie tegen NAVO en EEG, grote verwachtingen van het in januari gehouden congres van de Partij van de Arbeid. De resultaten ervan waren voor de C.P.N. teleurstellend. Ten aanzien van het streven naar eenheid bleef haar in feite alleen over contact te zoeken met de "minderheids-groep" in de Partij van de Arbeid. Dit leverde nog geen resultaat op.

In internationaal communistisch milieu vond de C.P.N. weinig steun voor haar afwijzende houding tegenover de EEG. De begin maart in Brussel gehouden conferentie van de communistische partijen uit de zes EEG-landen, nam een meer positief standpunt te dezer zake in.

De Tweede Kamer-verkiezingen van 15 mei brachten de C.P.N. winst t.o.v. de Kamerverkiezingen in 1959 (1959 2,41% 3 zetels, 1963 2,77% 4 zetels). Vergelijken met de Statenverkiezingen van 1962, daalde zij echter van 2,93% tot 2,77%.

De arrestatie wegens valsheid in geschrifte van enige vooraanstaande communisten in Finsterwolde heeft de verkiezingen van mei j.l. in de provincie Groningen voor de C.P.N. niet ongunstig beïnvloed.

Bij de verkiezingen voor de samenstelling van de Eerste Kamer, raakte de C.P.N. één van haar beide zetels kwijt. Zij is daarin nu nog maar door één persoon vertegenwoordigd.

De C.P.N., die zich tot nu toe volledig achter Moskou stelde, ziet deze binding als één der oorzaken voor de teleurstellende verkiezingsuitslag. Om zich meer als een nationale, Nederlandse partij voor te doen, heeft zij naar aanleiding van het Sino-Sewjetconflict haar verhouding tot Rusland herzien. Haar standpunt werd op 19 juli in de partij bekend gemaakt.

De C.P.N. streeft nu een "middenkoers" tussen Moskou en Peking en grotere onafhankelijkheid na. Zij laakt, met Moskou, de Chinese opvatting inzake de vreedzame coëxistentie, doch verwerpt anderzijds de wijze, waarop Moskou de Chinezen tot dusver in het conflict bejegende. Volgens C.P.N.-voorzitter De Groot is het conflict primair een geschil om de macht. Hij heeft zijn partij opgeroepen tot waakzaamheid tegen pogingen van buitenlandse (Russische, Joegoslavische en Chinese) zijde tot inmenging in het C.P.N.-beleid.

De (dissidente) Socialistische Werkers Partij heeft slechts een kleine aanhang en heeft tot dusver tevergeefs gezocht naar samenwerking met de P.S.P.. In besloten kring voerde men besprekingen over het al of niet opheffen van de S.W.P.. De laatste tijd ontwikkelde de S.W.P. door het verzenden van "open brieven" aan vooraanstaande C.P.N.-leden nog enige activiteit. Daarin wordt aangedrongen op discussie binnen de C.P.N., leidend tot beëindiging van haar "stalinistisch" beleid, waarvoor met name Paul de Groot verantwoordelijk wordt geacht.

In het kader van de door "Verenigd Verzet 1940-1945" gevoerde actie tegen de legering van Duitse troepen in Nederland werd op 26 januari 1963 een demonstratieve tocht naar Budel georganiseerd, waaraan door circa 1200 personen werd deelgenomen. Op 23 maart volgde een protestbetoging te Amsterdam. Nadat de Budel-overeenkomst in april door de Staten-Generaal was goedgekeurd, werd de actie goedgekeurd gestaakt. Ook de komst van de eerste Duitse troepen in de Nederlandse legerplaats vormde voor de communisten geen aanleiding tot hernieuwde agitatie.

In mei trad "Verenigd Verzet 1940-1945" als gastvrouw op voor een Russische verzetsdelegatie. Deze delegatie nam onder meer deel aan een herdenkingsplechtigheid op het eiland Texel.

De secretaris van "Verenigd Verzet 1940-1945", nam deel aan een op 8 september te Oost-Berlijn gehouden internationale herdenkingsdag voor slachtoffers van het fascisme.

Na het bekend worden van het tegen de Spaanse communist uitgesproken doodvonnis richtten de communisten een comité "Redt het leven van _____" op. Dit organiseerde enkele betogingen van beperkte omvang in Amsterdam.

De activiteiten van de Nederlandse Vrouwen Beweging waren vooral gericht op het van 24 tot 29 juni te Moskou ge-

houden 5e congres van de Internationale Democratische Vrouwenfederatie. Van Nederlandse zijde werd daaraan deelgenomen door een uit 11 personen bestaande delegatie, geleid door de voorzitter van de N.V.B., . Deze ondersteunde de door de Sowjet Unie voorgestane politiek van vreedzame coëxistentie.

In september werd aangekondigd dat het 17e congres van de N.V.B. in het voorjaar van 1964 zal worden gehouden.

Onder auspiciën van het Algemeen Nederlands Jeugdverbond en de Nederlandse Vredesraad werd met Pinksteren de derde protestfietsstocht tegen de opslag van atoomwapens in Nederland verreden.

Het aantal deelnemers was iets groter dan verleden jaar. Voor de organisatoren was het een teleurstelling dat de pogingen om tot samenwerking te komen met het pacifistisch "Comité 1963 voor de Vrede" waren mislukt.

De tijdens het met Kerstmis 1962 gehouden congres van het A.N.J.V. aangekondigde campagne voor verkorting van de militaire dienstdienst startte in mei met een enquête onder militairen.

De internationale contacten van het A.N.J.V. beperkten zich tot het deelnemen van een tweetal bestuurders aan de van 6 - 9 februari te Budapest gehouden vergadering van het Executief Comité van de Wereldfederatie van Democratische Jeugd.

In september begon de Nederlandse Vredesraad met een propaganda-actie voor het sluiten van een niet-aanvalsverdrag tussen de NAVO en het Warschau-pact.

Evenals in voorgaande jaren organiseerde de vereniging "Nederland-USSR" vacantiereizen naar de Sowjet Unie. De anime hiervoor was groter dan in 1962. Wim Hulst, de secretaris van de vereniging, verbleef van 5 tot 27 juni voor het voeren van besprekingen in Moskou.

De communisticche vakbeweging zette in januari 1963 te Amsterdam en Den Haag enige demonstraties van "uitgevroren" bouwvakarbeiders op touw. Een aangrijpingspunt voor agitatie vonden de communisten in het feit, dat begin 1963 de nieuwe c.a.o.'s voor de metaal-, textiel- en grafische industrie nog niet in kannen en kruiken waren. Hun agitatie leidde echter niet tot arbeidsconflicten. Getuige de ondernemingsraadverkiezingen liep de communisticche invloed bij enkele grote metaalbedrijven enigszins terug. Onvoldaan over de hele gang van zaken, decreeteerde het C.P.N.-partijbestuur ultimo mei dat de bedrijfsarbeiders warm moeten worden gemaakt voor het stellen van concrete looneisen.

Toenemende spanningen op de arbeidsmarkt vanwege een tekort aan werkkrachten, gepaard gaande met de bij veel werknemers levende overtuiging dat de voorgeschreven beperkingen van de loonstijging in 1963 niet gerechtvaardigd waren, brachten in juni nieuwe agitatie-kansen. Ter beswering van de onrust onder hun personeel verbeterden de directies van de A.D.M. en N.D.S.M. de arbeidsvoorwaarden buiten het georganiseerd overleg om. Dit gebeurde nadat de communisten, die bij deze twee grootste scheepswerven van Amsterdam de meerderheid der fabrieksarbeiders achter zich hebben, diverse

acties - waaronder korte stakingen - op touw hadden gezet. Onmiddellijk daarna braken bij veel bedrijven - gewoonlijk buiten bemoeienis van de C.P.N. - stakingen uit voor loonsverhoging.

De communistische A.B.T. organiseerde een stakingsactie in de haven van Amsterdam op 19 september en propageerde ver- gaande looneisen.

Enkele groepen van de in ons land werkzame Italiaanse en Spaanse arbeiders heuden zich bezig met de bestudering van de marxistisch-leninistische ideologie. Relatie met de C.P.N. in deze is vastgesteld.

Diversen.

Aan enkele diplomatieke vertegenwoordigers van Neder- land, die naar een post in een land achter het IJzeren Gor- dijn gingen, werd voorlichting gegeven over de positie van de communistische partij in het desbetreffende land.

Voor de voorjaarsvergadering van de NAVO werd het gebruikelijke periodieke overzicht samengesteld.

De integratie van de "acquisitie/operatie"- en de "verwerking"-secties van de afdeling vond verdere voortgang. Sectiehoofden van de operationele sector hielden voordrach- ten voor het verwerkende personeel. Wederkerig vertelden sectiehoofden-verwerking hun operationele collega's over hun werkzaamheden.

Teneinde ook het A.C.D.-personeel een duidelijker in- zicht te geven in de werkzaamheden van "Verwerking" vond een bijeenkomst plaats van sectiehoofden van A.C.D. en B..

Het overzicht "Niet-extremistische Groeperingen" kreeg zijn jaarlijkse hersiening.

Met de intelligence-sectie van de M.I.D. werd een aantal informatieve besprekingen gevoerd teneinde tot een nuttige exploitatie te geraken van bij ons binnenkomende politieke "intelligence"-gegevens. Afspraken werden gemaakt voor samenwerking.

Hiertoe werd een jonge ambtenaar aan de af- deling toegevoegd.

In samenwerking met Afdeling Personeelszaken werden 37 sollicitanten ontvangen voor selectie voor nieuwe mede- werkers. Vier hunner traden reeds in dienst en vingen hun opleiding aan bij Afdeling B..

Ten behoeve van Afdeling B. werden door de secties E-IX en E-XIII respectievelijk en onderzoeken inge- steld.

Contra-spionage.

Inleiding: Uit de in deze verslagperiode in het buiten- land gebleken activiteiten van de communistische spionage- diensten is opnieuw duidelijk geworden, dat van die zijde geen middel en geen gelegenheid onbenut wordt gelaten in de

gelederen der vrije wereld agenten te recruteran.

Er zijn geen redenen om aan te nemen, dat de spionagediensten van het communistische blok niet evenzeer zouden pogen Nederlanders in en buiten Nederland in hun macht te krijgen. Het tegendeel is al wel gebleken.

Te verwachten valt zelfs, dat de communistische inlichtingendiensten wegens de recente "tegenslagen" in het buitenland versterkte peginzen zullen aanwenden tot het vinden van nieuwe medewerkers en wel in de eerste plaats in die NAVO-landen die de laatste tijd wat minder in opspraak zijn geweest door spionage-processen. Tot die landen behoort ook Nederland.

Sowjet Unie: De normalisering der betrekkingen tussen Nederland en de Sowjet Unie vond haar beslag in de uitwisseling van ambassadeurs. Ambassadeur arriveerde op 21 mei 1963 in Nederland.

In mei 1963 werden ook de posten van Inturist en Sovexportfilm-vertegenwoordigers, die beide reeds geruime tijd vacant waren, door uit Moskou komende functionarissen bezet.

Gedurende de periode, dat de chargé d'affaires, , met de leiding der Vertegenwoordiging was belast, werd met grote voortvarendheid gewerkt aan het leggen van contacten in verschillende kringen van de Nederlandse samenleving. Hierbij bleek duidelijk de wens tot het kweken van goodwill, op een ander en - zo mogelijk - hoger niveau dan voorheen voor de Sowjet Russische Vertegenwoordiging toegankelijk was. Geconstateerd werd dat deze nieuwe tactiek door ambassadeur werd voortgezet.

Van de relaties met Nederlandse politieke partijen dient - naast het thans minder frequente contact met de C.P.N. - in de eerste plaats die met de P.S.P. te worden genoemd. Ook in deze verslagperiode werd waargenomen, dat het contact met leidinggevende figuren van deze partij voortduurt. Kennelijk - en waarschijnlijk niet ten onrechte - beschouwt de Sowjet Russische Vertegenwoordiging de P.S.P. als een afzetgebied voor de door Moskou gedicteerde vredespropaganda, daarbij de verwachting koesterende, dat men op deze wijze de Sowjet Russische invloed op het Nederlandse politieke leven zal kunnen uitbreiden.

Een soortgelijke poging tot (indirecte) beïnvloeding - zij het tot dusver nog beperkt tot een voorzichtige oriëntatie - kan ook worden gezien in de door ons geconstateerde belangstelling voor - en ontmoetingen met - enkele prominente figuren behorende tot de Partij van de Arbeid. Daarbij houdt men in het bijzonder het oog gericht op de ondertekenaars van de zogenaamde Minderheidsnota, waarin éenzijdige ontwapening werd gepropageerd. In dit verband moge er op worden gewezen, dat Moskou niet alleen via de Sowjet Russische Vertegenwoordiging in Den Haag van belangstelling voor de Partij van de Arbeid blijkt geeft. Het in januari 1963 gehouden congres van deze Partij - tijdens welk congres het rapport "In dienst van de Vrede" werd behandeld - werd n.l. bijgewoond door een vertegenwoordiger van het Bureau Buitenland van de Communistische partij der Sowjet Unie en door een correspondent van de "Pravda" in Bonn.

Voor het in september j.l. te Amsterdam gehouden internationale congres van de Socialistische Internationale teonde de Sowjet Russische ambassade eveneens grote belangstelling.

Wat betreft de economische betrekkingen kan worden opgemerkt, dat in de sector scheepsbouw - na een jarenlange periode van stilstand - opnieuw bedrijvigheid viel te bespeuren. De prijzen, die de Sowjet Unie voor nieuw te bouwen schepen blijkt te willen betalen, zijn echter vooralsnog voor de Nederlandse werven niet aantrekkelijk. Een uitzondering vormt wellicht de scheepswerf "De Schelde" te Vlissingen. De onderhandelingen tussen deze scheepswerf en Sudimport te Moskou hebben na meezame onderhandelingen geresulteerd in een opdracht voor de bouw van 4 visverwerkende koelschepen.

Voor het Nederlandse bedrijfsleven in ruimere zin is van betekenis geweest het bezoek, dat door een Sowjet Russische delegatie in juni 1963 aan ons land werd gebracht. In het programma voor dit bezoek was behalve aan officiële bijeenkomsten een ruime plaats ingeruimd aan diverse excursies naar o.a. de Deltawerken, de Hoogovens, Werkspoor, de Staatsmijnen, de Scheepswerf "De Schelde" en de Rotterdamse havens. Vermeld dient ook te worden, dat de vice-minister van buitenlandse handel, , vergezeld van twee topfunctionarissen van Moskouze handelsorganisaties - o.w. , president van Sojuzkhimeksport - op uitnodiging aanwezig was op de jaarlijkse bijeenkomst van het curatorium van het Nederland-U.S.S.R.-Instituut. bracht in 1962, voor deelneming aan eenzelfde bijeenkomst, een bezoek aan Nederland.

De hoop, dat met de normalisering der diplomatieke betrekkingen, ook aan de Nederlandse wensen ten aanzien van de vrijlating van de in de Sowjet Unie gevangen gehouden Nederlanders en , zou worden tegemoetgekomen, ging tot dusver niet in vervulling. Zeer waarschijnlijk werd deze aangelegenheid door het onlangs in Moskou gevoerde spionageproces tegen de Sowjet Russische luitenant-kolonel , en de Brit , in ongunstige zin beïnvloed.

In deze verslagperiode kwam één geval te onzer kennis, waarin een voor zakenbezoek in de Sowjet Unie verblijvende Nederlander voor medewerking op inlichtingengebied werd benaderd.

Gegevens over benadering van Nederlanders die voor familiebezoek in de Sowjet Unie verbleven, werden niet ontvangen. Daar echter het reisseizoen voor familiebezoeken eerst in juli begint en de meeste reizigers geruime tijd in de Sowjet Unie plegen te verblijven, kunnen eventuele inlichtingen over benadering eerst later in het jaar tegemoet worden gezien.

De belangstelling, die in de Sowjet Unie voor bezoekers uit het buitenland bestaat, is onlangs opnieuw gebleken uit de verklaring van een overgelopen medewerker van de Sowjet Russische Staatsveiligheidsdienst. Blijkens deze verklaring beschikt de Staatsveiligheidsdienst over een omvangrijk apparaat, dat tot taak heeft alle bezoekers van de Sowjet Unie op hun bruikbaarheid voor inlichtingenwerk in het buitenland te beoordelen.

In deze verslagperiode werd de beschikking verkregen over enige bijzonderheden betreffende de wijze waarop hier te lande wordt samengewerkt tussen de Sowjet Russische inlichtingendiensten en die van de Satellietstaten.

Roemenië, Bulgarië, Joego-Slavië: De - geringe - activiteiten van de Roemeense en Joegoslavische Vertegenwoordigingen en van de Roemeense en Joegoslavische inlichtingendiensten hier te lande ondergingen geen merkbare verandering. Van de Bulgaarse handelsvertegenwoordiger in Nederland werd eveneens weinig gemerkt.

Op aandringen van de Joegoslavische autoriteiten werd overgegaan tot aanstelling van een (door Belgrado voorgedragen) Joegoslaaf als verbindingsman tussen de in Nederland te werk gestelde Joegoslaven (Kroaten) en de gezamenlijke steenkolenmijnen in Limburg.

Volgens ontvangen - maar tot dusver onbevestigde - berichten zouden pogingen worden aangewend de in Nederland verblijvende Joegoslavische arbeiders te bewegen tot het vormen van cellen en groepen, die zich tegen het huidige Joegoslavische regime zouden moeten uitspreken. Volgens dezelfde berichten zouden deze acties in hoofdzaak emaneren van Kroatische greeperingen onder de in België en West-Duitsland gevestigde Joegoslavische emigranten. Tot nog toe is niet gebleken, dat inderdaad getracht wordt de hier te lande werkzame Joegoslaviërs in de zo juist genoemde zin te beïnvloeden.

Aanwijzingen betreffende eventuele (andere) inlichtingenactiviteit onder deze groep vreemdelingen werden niet verkregen.

Meergenoemde Kroatische emigrantenorganisaties kwamen in de verslagperiode nog op andere wijze onder onze aandacht, n.l. toen bleek, dat één van de in West-Duitsland zetelende organisaties verantwoordelijk was voor aanslagen gepleegd op de Joegoslavische vertegenwoordigingen in Bad-Godesberg en Brussel. Een van de deelnemers aan deze aanslagen verklaarde bij zijn verhoor bovendien, dat het in de bedoeling lag in april 1963 een aanslag te plegen op de Joegoslavische Vertegenwoordiging in Nederland. In overleg met het Ministerie van Justitie en het Ministerie van Buitenlandse Zaken werden de bij de Joegoslavische Vertegenwoordiging te 's-Gravenhage in gebruik zijnde panden gedurende enige tijd onder observatie gesteld. Bijzonderheden die tot verder gaande maatregelen noopten, werden niet waargenomen.

Hongarië: In het voorgaande overzicht werd reeds melding gemaakt van de opvallende moeite die het communistische regime in Hongarië zich getroost de naar het Westen uitgeweken Hongaren te bewegen tot een bezoek aan het moederland. Tot dusver dienden de in het buitenland gevestigde Hongaren zich voor het verkrijgen van een inreisvisum te wenden tot de Hongaarse Vertegenwoordiging in het land waar zij verbleven. Recent verscheen echter in een Hongaars tijdschrift een aankondiging, inhoudende dat de Hongaren die lang of kort geleden naar het buitenland zijn uitgeweken en thans beschikken over een "buitenlandse pas van het tweede vaderland", individueel of groepsgewijze bij

elk reisbureau een inreisvisum voor Hongarije kunnen aanvragen. De Hongaarse autoriteiten zullen binnen 14 dagen na ontvangst van de aanvraag beslissen of al dan niet een visum wordt afgegeven. Door deze regeling wordt tegemoet gekomen aan de Hongaarse uitgewekenen die de voor hen compromitterende bezoeken aan de Hongaarse Vertegenwoordiging in hun gastland willen vermijden of beperken.

Het aantal Hongaren, dat een Nederlands visum aanvraagt voor een bezoek van hier te lande gevestigde familieleden en bekenden, vertoonde in deze verslagperiode een aanzienlijke toename. Subversieve activiteiten van deze bezoekers werden tot dusver niet geconstateerd.

Binnenkort wordt ook de echtgenote van de Hongaarse premier Kadar voor een bezoek aan Nederland verwacht. Zij verbleef in de jaren 1921 en 1923 als Hongaars pleegkind bij een Nederlandse familie in Nijmegen.

De pogingen van Hongaarse zijde tot vestiging van Hongaarse restaurants in Nederland en andere landen van West-Europa te geraken, worden onverminderd voortgezet. Het is thans komen vast te staan, dat de Hongaarse inlichtingendienst (A.V.H.) hierin een actieve rol speelt met de bedoeling deze restaurants t.z.t. te benutten als operatie-bases voor inlichtingenactiviteiten gericht tegen de NAVO-landen in het algemeen en tegen de Hongaarse emigrantorganisaties in die landen in het bijzonder.

Tsjeche-Slowakije: In deze verslagperiode werd zowel de Chef de Poste als het Hoofd van de Handelsmissie afgelest. Het personeel van de Legatie werd met een 3e secretaris uitgebreid.

Het contact, dat - ten behoeve van de politieke berichtgeving aan Praag - wordt onderhouden met bepaalde personen uit de Nederlandse samenleving (communisten, pacifisten, journalisten) bleek in deze periode minder intensief te zijn dan voorheen. Het is niet onwaarschijnlijk, dat de nieuwe gezant zich tracht te oriënteren ten aanzien van de mogelijkheden voor het leggen van contacten in andere Nederlandse kringen en op een ander niveau dan onder zijn voorganger gebruikelijk was.

In het waarneembare contact tussen de Legatie en de C.P.N. werd gedurende de verslagperiode weinig verandering geconstateerd. De indruk bestaat, dat van Tsjechische zijde naar een intensiever contact met deze Partij wordt gestreefd.

In verband met de ongunstige economische situatie in het eigen land werd ook in deze periode door de Tsjechische Handelsmissie grote aandacht besteed aan Nederlandse publicaties op economisch en technisch-wetenschappelijk gebied.

De vereniging "Nederland-Tsjeche-Slowakije" is onverminderd actief op cultureel gebied. In Praag wordt veel waarde gehecht aan de (intensieve) propaganda, die door deze vereniging in Nederland wordt gevoerd.

Concrete aanwijzingen voor het bedrijven van geheime inlichtingenactiviteit door de Legatie werden niet verkregen. Wel kon een verhoogde belangstelling voor de

hier te lande gevestigde Tsjechische emigranten worden geconstateerd.

Polen: Bijzondere activiteiten van de Poolse Vertegenwoordiging hier te lande werden niet waargenomen.

Ook in deze verslagperiode bleef de aandacht van de Dienst gevestigd op Poolse vrouwen, die sedert 1953 met Nederlanders in het huwelijk zijn getreden. Het onderzoek naar mogelijk (nog) bestaande relaties tussen deze vrouwen en de Poolse inlichtingendiensten wordt voortgezet.

Tevens werd bijzondere aandacht besteed aan Poolse jongelieden, die - soms voor vrij lange tijd - als student of stagiaire naar Nederland komen. In één geval kon bevestiging worden verkregen van het reeds bestaande vermoeden, dat deze personen vóór hun vertrek naar Nederland door de Poolse inlichtingendiensten worden voorzien van instructies voor het verzamelen van gegevens in West-Europa.

Oost-Duitsland: De belangstelling van de Oostduitse inlichtingendiensten voor Nederland, de EEG en de NAVO blijft onverminderd voortduren. Zoals reeds eerder gemeld werden de voor deze diensten in West-Europa werksame agenten rechtstreeks van Berlijn uit geleid. Hun activiteit - ook in Nederland - is groot.

Uit een in april 1963 tegenover een medewerker van de Dienst afgelegde verklaring van een onlangs naar het Westen uitgeweken Oostduitser, die in 1958/59 optrad als Hoofd van de Oostduitse Handelsvertegenwoordiging in Amsterdam, is het volgende gebleken:

De Handelsvertegenwoordiging in Amsterdam zelf was niet rechtstreeks betrokken bij tegen Nederland gerichte spionage-activiteiten, maar door de leden van deze Vertegenwoordiging werden wel voor de Oostduitse inlichtingendiensten interessante gegevens, waarop toevallig de hand kon worden gelegd, aan Oost-Berlijn doorgegeven. Via een lid van de C.P.N. werden op Nederland betrekking hebbende economische en politieke overzichten verkregen. Voor het verkrijgen van informatie betreffende Nederlanders en Nederlandse ondernemingen werden speciaal aangewezen leden van de C.P.N. ingeschakeld.

Door deze verklaring werd het ten aanzien van de Oostduitse Handelsvertegenwoordiging in Amsterdam reeds bestaande vermoeden bevestigd. De voorhanden zijnde gegevens duiden erop, dat de situatie zoals deze hierboven voor de jaren 1958/59 werd geschetst, sedertdien slechts geringe wijziging heeft ondergaan.

Door dezelfde Oostduitser, die vóór zijn defectie een belangrijke functie in het Oostduitse staatsapparaat bekleedde, werd toegegeven dat de Leipziger Messe niet alleen door de Oostduitse inlichtingendiensten maar ook door de inlichtingendiensten van de andere communistische staten wordt beschouwd als een uitgezochte gelegenheid voor het recruterende van bezoekers uit de niet-communistische landen. In dit verband wordt aangetekend, dat in Nederland de belangstelling voor een bezoek aan de Leipziger Messe nog steeds toeneemt.

Oosteuropese emigranten: Vernomen werd dat van communistische zijde meer aandacht zal worden besteed aan de in het Westen wonende Oosteuropese emigranten. Hiertoe werd besloten op een bijeenkomst van gedelegeerden uit alle achter het IJzeren Gordijn gelegen landen die in augustus 1963 in Praag werd gehouden. De Sowjet Unie verweet de Satellietlanden onvoldoende belangstelling te hebben voor politieke activiteit onder deze emigranten. Besloten werd in alle Oostblokstaten organisaties voor politieke beïnvloeding van emigranten in het leven te roepen. Deze organisaties, die onder toezicht van de communistische partij zullen staan, zullen zo spoedig mogelijk met hun werkzaamheden beginnen en daarbij nauw samenwerken met de diplomatieke vertegenwoordigers van de communistische landen in het buitenland.

Besloten is de actie in twee fasen te doen verlopen. Tijdens de eerste fase zullen in de Westelijke landen instellingen in het leven worden geroepen die zich zullen bezig houden met het verspreiden van kennis omtrent de Oosteuropese culturen. Deze instellingen zullen Oosteuropese kunstenaars en artiesten voor een bezoek aan het Westen uitnodigen en tevens groepsreizen van emigranten naar hun vaderland organiseren.

Tijdens de tweede fase zal worden overgegaan tot systematische vorming van communistische cellen binnen de culturele instellingen en - op langere termijn - ook binnen de emigrantenorganisaties. Teneinde toegang tot alle emigrantenorganisaties te verkrijgen zal geheel worden afgezien van het voeren van propaganda tegen anti-communistische groeperingen onder de emigranten. Het centrale orgaan dat de hier bedoelde activiteiten moet leiden en coördineren, zal gevestigd worden in Praag.

Hoewel tot dusver geen concrete gegevens dienaangaande werden verkregen, wordt er rekening mede gehouden, dat het voorgenomen nieuwe communistische offensief tegen de in het Westen gevestigde Oosteuropese emigranten mede dienstbaar gemaakt zal worden aan de belangen van de spionagediensten van het Sowjetblok.

Rechtsextremisme: Van de in het vorige overzicht gemelde geringe activiteit welke hier te lande door Franse O.A.S.-activisten ontwikkeld werd, viel in deze verslagperiode nauwelijks meer iets te bespeuren. Van die zijde werd ook tijdens het korte bezoek, dat het Franse staatshoofd in maart j.l. aan Nederland bracht, geen waarneembare activiteit ontpleeid.

De juistheid van een bericht, inhoudende dat pogingen ondernam om in Nederland politiek asiel te verkrijgen, kon niet vastgesteld worden. Wel heeft een Franse journalist die als 's secretaris wordt beschouwd, korte tijd in Nederland vertoefd.

Diversen:

Het vrij grote aantal vreemde arbeidskrachten, hoofdzakelijk uit Zuid Europese landen afkomstig dat hier te lande in het arbeidsproces werd ingeschakeld en waarvan een deel, dat via het Ministerie van Sociale Zaken werd aangeworven, niet politiek gescreend is, geeft totnogtoe vrij weinig blijk van politieke belangstelling. In de enkele gevallen waarin van zodanige belangstelling wel sprake was, was deze van C.P.N.-zijde geïnspireerd. De C.P.N. is van plan aan deze vreemdelingen grote aandacht te gaan besteden.

De geruchtmakende staking van Spaanse arbeiders bij de Staatsmijn Maurits in april j.l., gevolgd door een terugkeren naar het eigen land van deze groep arbeiders, bleek geen enkele politieke achtergrond te hebben.

Met de bestudering van de mogelijkheden tot mechanisering van een deel der administratie en documentatie van de Afdeling Contra-spionage werd in de verslagperiode voortgegaan.

Binnenkort zal waarschijnlijk een begin kunnen worden gemaakt met "practische oefeningen". Pas als deze bevredigend zijn verlopen, zal tot geleidelijke invoering van mechanische verwerking van gegevens worden overgegaan.

Het aantal uitgebreide persoonsonderzoeken voor intern gebruik van de afdeling Contra-spionage bedroeg in deze verslagperiode 355, terwijl 52 volgacties plaatsvonden.

Rood-China e.a..

De Chinese Volksrepubliek. De Chinese Zaakgelastigde die bijna 8 jaren hier geaccrediteerd was geweest, vertrok in mei uit ons land; zijn opvolger nam de leiding van de legatie op zich in het begin van augustus. Door deze commando-wisseling werd de activiteit van de Chinese Vertegenwoordiging in de eerste helft van dit jaar geremd.

In verband met het door China ingezette propaganda-offensief, bereide , een hooggeplaatst functionaris, aan het hoofd van een delegatie van de Chinese "Foreign Language Press" in de maanden april en mei, Europa, waarbij hij e.a. besprekingen hield in Den Haag en Brussel. Na het vertrek van de delegatie kon duidelijk een verhoogde propaganda-activiteit worden waargenomen.

Een andere prominente figuur, die een oriënterend bezoek aan Nederland bracht, was de vice-minister van Buitenlandse Handel, , die behalve met regeringsfunctionarissen, ook contact had met vertegenwoordigers van het Nederlandse bedrijfsleven.

Cuba. De Cubaanse legatie in Den Haag kreeg een nieuwe bezetting. Toen de Duitse Bondsrepubliek, als gevolg van de erkenning van de "D.D.R." door Cuba, de diplomatieke betrekkingen met dit land verbrak, werd de Cubaanse Chargé d'Affaires a.i. in Bonn, als 1e Secretaris verbonden aan de Cubaanse legatie in Den Haag.

Een belangrijk deel van West-Duitsland schijnt nu officieus tot het arbeidsterrein van de hier te lande gevestigde Cubaanse Vertegenwoordiging te behoren.

Cubaanse diplomaten blijken met vertegenwoordigers van alle communistische landen contact te onderhouden.

De Cubaanse relaties met C.P.N., P.S.P. en "Werkgroep Informatie Cuba", behielden de aandacht van de Dienst.

Egypte. Na diepgaand onderzoek bleek, dat Nederland gebruikt wordt als zogenaamd "derde land", dit wil zeggen als tussenschakel, bij Egyptische spionage-activiteit in het Nabije Oosten.

Suriname. Aandacht werd geschonken aan contacten tussen enkele Surinamers en Trotskisten, die tezamen met Cubanen en Algerijnen, streven naar "bevrijding" van het Caraïbische gebied.

De maatregelen, die de Surinaamse minister-president nam tegen enkele extreem-nationalistische Surinamers - zowel in Nederland als in Suriname - hebben geleid tot een zekere beroering in de Surinaamse gemeenschap hier te lande.

Een klein aantal extremistische Surinamers tracht thans, meer in het verborgen, leiding te geven aan de strijd voor de "bevrijding" van Suriname.

Beveiliging.

Algemeen. De invoering van het Beveiligingsvoorschrift-II 1961 vond verder voortgang. Alléén bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken is dit voorschrift nog niet ingevoerd.

Ook de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigingen in den vreemde beschikken hierdoor nog niet over behoorlijke instructies op dit gebied. Op slechts drie Ministeries is de aanwijzing van de enkele ambtenaren die de bevoegdheid zullen hebben de rubricering Zeer Geheim vast te stellen gedaan; mede hierdoor wordt deze uitzonderlijke rubricering nog in veel te veel gevallen toegekend.

In de provincies werd het voorschrift op zeer uitgebreide wijze gedistribueerd; Noord-Holland en Limburg pasten hier duidelijk beperking toe. De er tot nu toe mee behaalde resultaten lopen zeer uiteen.

De Kernenergiewet die onlangs het staatsblad bereikte, voorziet in de mogelijkheid van een wettelijk te regelen beveiliging; de eerste maal dat dit in Nederland geschiedt ná het van kracht worden van de Euratom Beveiligingsverordening no. 3. Nader uitgebreid overleg terzake, mede in verband met de beveiliging van het a.g. U.C.-project, vindt plaats met Economische Zaken, Buitenlandse Zaken en Defensie. Dit overleg is te meer nodig nu de U.S.A. in de NAVO hebben aangeboden belangrijke politiek/militaire atoom-informatie beschikbaar te stellen mit de bondgenoten zich tot een veel strakkere beveiliging, overeenkomstig de in de U.S.A. voor atoomgegevens geldende regelingen, verplichten.

De gezamenlijke Nederlandse Mijnen namen, zoals reeds vermeld, een aantal Joegoslavische mijnwerkers in dienst die inmiddels arriveerden. Toestemming voor uitbreiding van dit contingent werd inmiddels gevraagd en verkregen. Vervolgens is een verzoek om verdere uitbreiding tot 1000 man ingediend. De veiligheidsbezwaren aan een dergelijke werving verbonden, werden, gezien ook het akkoord van het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Sociale Zaken op een aanvraag van een Twente bedrijf om zonedig een 25 Tsjechen in dienst te mogen nemen voor werkzaamheden bij de bouw van een nieuwe raffinaderij, naar het voorkomt nog onvoldoende beseft.

Het initieel overleg over de beveiliging van de eventueel in Nederland te houden NAVO Ministers conferentie nam veel tijd.

Het overleg in de Ministerraad over het al of niet handhaven van Prof. Dr. als Nederlands gedelegeerde bij de European Space Research Organisation leidde niet tot een conclusie, zodat de mogelijke onaangename consequenties van deze aanwijzing blijven voortbestaan.

Bezoek werd ontvangen van de administratieve en juridische Directeur van de Australische Veiligheidsdienst in verband met het project voor beveiliging van de European Launchers Development Organisation, welke overigens nog niet verder gevorderd is.

Bestudering van de grote spionage-affaires in den vreemde leidde tot een schriftelijk advies aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken en van al het personeel, dat sedert 1946 in Sowjet Blok-landen geplaatst is geweest, verklaringen, o.a. omtrent eventuele recruteringspogingen die hen bekend zijn, te verkrijgen. Voor zover bekend is hiermee nog geen begin gemaakt, hoewel de noodzaak hiervan thans zeer duidelijk is en ook in beginsel erkend werd. Verder is uit enkele

van dese affaires het grote belang van een goede documentencontrole voor het opsporen van de lekken gebleken.

Met Marid kwam, aan de hand van in de praktijk gebleken moeilijkheden, een breed overleg tot stand ten aanzien van de industriële beveiliging hetwelk uitsicht op een vruchtbaarder samenwerking in de toekomst opent. Het maandelijks overleg met de militaire veiligheidsdiensten vond normaal voortgang.

De opdracht met betrekking tot de oorlogsvoorbereiding van de Dienst, welke aan een ambtenaar van de afdeling werd gegeven, vergde, mede door de voorbereiding en de deelname aan oefeningen, een steeds toenemende hoeveelheid tijd en aandacht.

De sterkte van de afdeling bleef gelijk; door een interne wijziging kon echter de sterkte van de sectie Overheidsbeveiliging iets worden vergroot waaraan duidelijk behoefte bestond.

Besloten werd, dat de sectie DIS geen complete kaartsystemen van relaties meer zal aanhouden doch alleen de werknemers met ongunstige gegevens zal opnemen, hetgeen een belangrijke vereenvoudiging betekent. Dientengevolge werd een groot aantal fiches uit de kaartsystemen verwijderd.

Het hoofd van de afdeling voerde een vergadering van het Nato Security Committee bij.

De nabespreking van de oefening Fallex werd door twee ambtenaren van de afdeling bijgewoond. De door de chef van de Staf voor de Civiele Verdediging daarbij uitgesproken conclusie, dat thans meer aandacht aan de beveiliging moest worden besteed en dat de B.V.D. met advies terzijde kan staan werd met genoegen vernomen, daar dit de bereidheid tot het serieus opvatten van de beveiliging slechts kan doen toenemen.

De eerste overzichten van de resultaten van het werk van de afdeling bij relaties kwamen gereed.

Gebieden van beveiliging. De rapporten over de stand van de NAVO/WED beveiliging in Nederland over 1962 werden opgemaakt en ingediend bij de Minister en het Nato Security Bureau.

Een inspectie bij de gezamenlijke Nederlandse Vertegenwoordigingen te Brussel van de beveiligingsmaatregelen voor Euratom geheimen werd gehouden.

Het Shape Air Defense Technical Centre verkreeg per 1 maart 1963 zelfstandige internationale status, waardoor de verantwoordelijkheid van de Dienst voor de beveiliging ervan komt te eindigen, zij het na het verstrijken van een zekere overgangsperiode. Een overeenkomst met Saceur terzake moet nog worden uitgewerkt. Bij een bezoek aan Shape werd de Beveiligingsinspecteur uitgebreid ondervraagd over de opzet van de beveiliging.

Na een verloop van praktisch twee jaar heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken besloten alsnog een rubricering toe te kennen aan het Ultra Centrifuge project. In verband met de Kernenergiewet werd met het Ministerie van Economische Zaken overleg gepleegd teneinde na te gaan op welke basis de nodige beveiliging opgezet zou moeten worden.

Dit overleg is nog niet beëindigd. Aangezien de oetoeoien, waarin een gedeelte van de gerubriceerde aspecten is verwerkt, bij Euratom aangemeld werden zal de beveiliging daarvan te zijner tijd in ieder geval aan de Euratom verordeningen moeten voldoen.

Als gevolg van een gesprek met de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken werd schriftelijk gerapporteerd over moeilijkheden die nog bestonden met betrekking tot de beveiliging op het eigen Ministerie. Besloten werd tot een deskundig onderzoek van het beveiligingssysteem om aan de hand van de resultaten daarvan voorstellen tot verbetering te kunnen formuleren. Dit onderzoek is nog niet beëindigd.

Een antecedentenonderzoek naar een kwetsbaar personeelslid van het Ministerie van Algemene Zaken leidde tot een gesprek met de Secretaris-Generaal waarin een aantal hoofdpunten van de beveiliging op het Ministerie ken worden behandeld. Hierbij werd de conclusie bereikt, dat de beveiliging verbeterd diende te worden, waartoe de Secretaris-Generaal zich voorstelde de nodige maatregelen te nemen. Als eerste stap daartoe werd in een voordracht voor de staf van het Ministerie een inzicht gegeven in de aanval die tegen Nederland gericht is.

De controle op de beveiliging bij een aantal oetoei-bureaux werd weer overgedragen aan de Militaire inlichtingendienst.

De samenwerking, die in enkele onderdelen van de Nederlandse bewapeningsindustrie met Zweden bestaat, biedt de mogelijkheid om Zweedse burgers bij NAVO-projecten in te schakelen, hetgeen op zichzelf echter tegen de NAVO-regels is. De affaire onderstreept nog eens duidelijk de risico's die hier verbergen kunnen liggen, terwijl er in Nederland geen inzicht bestaat in de doelmatigheid van het Zweedse veiligheidssysteem.

Nieuwe contacten werden geopend met een aantal bedrijven zowel voor beveiliging tegen spionage van gerubriceerde opdrachten, alsmede van gerubriceerde gegevens verstrekt in verband met de inschrijving op dergelijke opdrachten alsook voor de beveiliging tegen sabotage van bedrijven welke van belang zijn in het kader van de verdedigingsvoorbereiding.

Beveiligingspraktijk. De verjaringstabel politieke gegevens werd herzien en aan alle relaties toezonden.

De richtlijnen inzake het verstrekken van politieke antecedenten door de politie aan derden, werden nog niet vastgesteld. Enkele in de verslagperiode naar voren gekomen klachtgevallen zouden zich waarschijnlijk niet hebben voorgedaan wanneer de politie reeds over bedoelde richtlijnen zou hebben beschikt. Enkele andere klachten konden op bevredigende wijze worden afgehandeld. Eén van de N.S.-beambten van de communistische kern van het bedrijf te Amsterdam, waarover in het tweede halfjaar 1961 werd gerapporteerd, heeft zich met een klacht tot de Kamercommissie gewend; deze is nog bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat in behandeling.

Op grond van het intrekken van de clearance van een Grieks onderdaan, werkzaam bij het T.C.L., door de Griekse National Security Authority, was het Centrum gedwongen zijn tewerkstelling te beëindigen. Een uitgebreid onderzoek bracht geen vermoeden van het in verkeerde handen geraken van gerubriceerde informatie; betrokkene is inmiddels naar Griekenland teruggekeerd. Een rapport werd ingediend bij de NAVO waarin enige mindere waardering voor de wijze van het Griekse optreden in deze kwestie tot uitdrukking gebracht werd.

Een eigen beveiligingsvoorschrift voor de Rijkse Verdedigingsorganisatie werd ingevoerd.

Aan enige relaties, waar een duidelijk belang voor een goede beveiliging aanwezig is, werd schriftelijk gerapporteerd over enkele belangrijke facetten van de beveiliging. De reactie op deze rapporten was verheugend.

Een instructie werd uitgewerkt hoe de ambtenaren van de afdeling zullen hebben te handelen wanneer clandestiene afliuisterapparatuur opgespoord moet worden.

Inwendige Veiligheid. Het schema van werkzaamheden ter beveiliging van de departementen van algemeen bestuur in buitengewone omstandigheden, dat tijdens de oefening Fallex werd beproefd, werd met enkele kleine verbeteringen aanvaard. Nadat ook de Staf Civiele Verdediging zich hiermede had kunnen verenigen en het had ingepast in de paraatheidsregeling, werd het door de voorzitter van de Commissie Inwendige Veiligheid aan de Ministeries toezendend als passende in de algemene beveiligingsopzet.

Ook de Commissarissen der Koningin in de provincies ontvingen dit schema als mogelijk voor hen van belang.

Er werd een commissie gevormd die rapport zal hebben uit te brengen over de veiligstelling van het omroepbedrijf in buitengewone omstandigheden; voor de Dienst werd een ambtenaar van de afdeling in deze Commissie aangewezen.

Overleg werd gevoerd om te komen tot een goede inpassing van het beveiligingsplan van een elektrische centrale in het paraatheidschema van de civiele verdediging.

Voor een raffinaderij-gasbedrijf werd een uitstekende beveiligingsopzet ontvangen zodat ook voor de gasbedrijven het eerste schrap over de beveiligingsdan is.

Een regeling voor de beveiliging van de waterbedrijven komt nog niet op gang.

Door aandringen van de zijde van Marine werd een belofte van Scheepvaart verkregen, dat men de zaak van de havenbeveiliging thans ter hand zal gaan nemen.

Een aantal adviezen voor de beveiliging van o.a. Hoofdbureaux van Politie en Hoofdcassandoposten van de B.B. werd uitgebracht.

Het van het Ministerie uitgegane reedschrijven over de organisatie van de bescherming, bewaking en beveiliging van vitale objecten zal van duidelijk belang zijn voor het werk van de afdeling op het moeilijke gebied der anti-sabotage beveiliging.

Visa en Emigratie. Het aantal aanvragen voor emigratie en bezoeken nam verder af. Een herziene lijst van extremistische organisaties werd ten behoeve van de vreemde instanties

opgemaakt en beschikbaar gesteld.

Eén moeilijk geval kon door overleg met de betrokken vreemde instantie worden opgelost voordat het tot een klacht was gekomen.

Het in mei 1961 vastgestelde doorgeefbeleid voor politieke inlichtingen aan buitenlandse instanties heeft thans wel zijn waarde bewezen, daar het aantal klachtgevallen tot een minimum is teruggebracht, zonder dat het risico voor het toegang verlenende land daardoor noemenswaardig groter geworden is.

Voorlichting en instructie. Op het NAVO hoofdkwartier werd een Industrial Security Course gegeven waarvoor drie directeurs van belangrijke industrieën en een ambtenaar van de Kwartiermeester Generaal waren opgegeven. Op het laatste ogenblik moesten twee van hen afzeggen wegens onvoorziene verplichtingen elders, zodat alleen de directeur van de N.V. "Oude Delft" de cursus, die thans goed aan het doel beantwoordt, bijwoende. Een volgende cursus wordt georganiseerd.

Op een bijeenkomst met de beveiligingsambtenaren van de civiele departementen werden enkele voor hen van belang zijnde onderwerpen besproken, o.a. de ervaringen met de circulaire over "Privé-reizen van ambtenaren naar landen achter het IJzeren Gordijn". Deze circulaire werd inmiddels door het Ministerie ook aan de Commissarissen der Koningin toezonden. Gezien de grote risico's die personen uit het Westen bij reizen in Sowjet Blok-landen lopen, werd een boekje, waarin een aantal voorvallen en raadgevingen opgenomen is, op ruime schaal verspreid aan beveiligingsfunctionarissen en politie-instanties.

Op beperkter schaal werd aan beveiligingsfunctionarissen toezonden een zeer lezenswaardige buitenlandse verhandeling over de wijze waarop Sowjet Blok-landen trachten de normale contacten met Westelijke personen te gebruiken om deze tot medewerking op inlichtingengebied te forceren.

In een tweetal voordrachten werden de veiligheidsambtenaren in de P.T.T.-districten en hun chefs ingelicht over de gevaren van spionage en de wijze waarop daartegen beveiligd kan worden. Met behulp van een film werd een en ander nog duidelijker gemaakt. De indruk bestaat dat deze voordrachten zeer goed aan hun deel hebben beantwoord.

Opleiding en Voorlichting.

De Afdeling Opleiding en Voorlichting heeft gedurende het eerste halfjaar 1963, naast een aantal opleidingen zoals genoemd in het Reglement Opleiding en Examens B.V.D., een relatief groot aantal bijzondere en individuele cursussen verzorgd.

Opleidingen. In chronologische volgorde werden de volgende reglementaire cursussen gegeven:

a. Inleidingscursus - van 21-1 t/m 4-2-'63 - met 9 deelnemers;

- b. Basiscursus - van 11-2 t/m 27-3-'63 - met 16 deelnemers en 1 toehoorder. Tot deze deelnemers behoorden 4 personeelsleden van de B.V.D., terwijl de overigen afkomstig waren van de Gemeentepolitie, het Wapen der Koninklijke Marechaussee, de inlichtingendiensten van de Koninklijke Marine en de Koninklijke Luchtmacht, alsmede van de Spoorwegrecherche. Een functionaris van de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken woonde de cursus als toehoorder bij;
- c. Inleidingscursus - van 10 t/m 24-6-'63 - met 9 deelnemers;
- d. Een gecombineerde Informatie/Observatiecursus - van 22-4 t/m 31-5-'63 - met 16 deelnemers, waarvan 2 van de B.V.D.. Het Informatiegedeelte van deze cursus werd bovendien nog gevolgd door 2 personeelsleden van de Koninklijke Luchtmacht en 1 van de P.T.T.;
- e. Basiscursus - van 9-9 t/m 30-10-'63 - met 21 deelnemers en 4 toehoorders. Tot deze deelnemers behoorden 11 personeelsleden van de B.V.D., terwijl de overigen afkomstig waren van Gemeentepolitie, de Rijkspolitie, van het Korps Politie in de Nederlandse Antillen en van de inlichtingendienst van de Koninklijke Marine. Een viertal ambtenaren van de B.V.D. woonde deze cursus als toehoorders bij;
- f. Inleidingscursus - van 16-9 t/m 30-9-'63 met 12 deelnemers.

Op 11 januari 1963 vond in de De Lairessenzaal aan 32 cursisten de uitreiking plaats van de in 1962 behaalde Veiligheidsdienstdiploma's. Hierdoor is het totaal der behaalde diploma's gestegen tot 760.

In het afgesloten halfjaar sloten 13 personen een volledige opleiding voor het Veiligheidsdienstdiploma af met de gebruikelijke examens. Hierdoor steeg het aantal van de in de loop der jaren gediplomeerden van 760 tot 773.

De Examencommissie heeft verschillende keren met de Commissie, belast met het toezicht op de examens, vergaderd teneinde de uitslag van de diverse examens vast te stellen. In enkele gevallen is beslist herexamens af te nemen.

Van de twee cursussen Sociologie voor personeel van de Dienst en van de Spoorwegrecherche werd er één in de loop van de maand september beëindigd.

In de loop van de maand januari werden drie tweedaagse herhalingscursussen georganiseerd voor personeel van de Grensveiligheidsdienst van het Wapen der Koninklijke Marechaussee. In totaal namen hieraan 55 cursisten deel. Bovendien werd van 9 t/m 11 april een oriëntatiecursus gegeven voor een 12-tal officieren van het Wapen der Koninklijke Marechaussee teneinde hen te oriënteren op de taak van de dienst en de achtergronden daarvan.

Voorlichting. Veel aandacht werd tijdens dit halfjaar besteed aan de voorlichting van personeel van de Dienst door middel van lezingen en filmvertoningen. Zo werden twee

identieke series van vier lezingen verzorgd voor lager personeel van de Afdeling Personeelszaken en het Bureau Financiën en Inwendige Dienst, terwijl een drietal lezingen voor onderzoekingsambtenaren werd gehouden. Te rekenen vanaf april 1.1. is een aanvang gemaakt met de voortgezette opleiding van personeel van de afdeling "verwerving" voor wie éénmaal per maand een inleiding wordt verzorgd.

Voorts werd een aanvang gemaakt met de verzorging van twee identieke series van 8 lezingen verzorgd voor een andere groep personeelsleden van deze afdeling.

In overleg met de Afdeling Beveiliging werden drie reeksen van vijf lezingen betreffende het inlichtingen- en veiligheidswerk verzorgd voor personeel van de inlichtingendiensten van de drie krijgsmachtsoelen. Het totaal aantal deelnemers aan deze lezingenreeksen bedroeg 79.

De op 3-9-1962 aangevangen stage bij de Dienst van twee functionarissen van het Korps Politie van de Nederlandse Antillen werd op 28-3-1963 afgesloten. Tijdens deze stage werd een bezoek gebracht aan de Engelse en Luxemburgse zusterdiensten.

Voorts werden enkele individuele cursussen, zowel voor personeelsleden van de Dienst als voor die van zijn verbindingen, verzorgd.

In overleg met de desbetreffende gespecialiseerde sectie van de dienst werd in het programma van de reglementaire cursus "Observatie" een aantal wijzigingen aangebracht, teneinde deze cursus nog meer op de praktijk van het observatiewerk af te stemmen. Daartoe woonde een inspecteur van bedoelde sectie een groot deel van de cursus bij. Zijn bevindingen waren mede aanleiding tot enige verbeteringen.

In het kader van de voorlichting werd wederom een groot aantal lezingen voor meer uiteenlopende instituten en organisaties gehouden. Zo werden lezingen verzorgd voor de Marine Stafschool, de Hogere Krijgsschool, de Luchtmacht Stafschool, het Koninklijk Instituut voor de Marine, korpsen van Gemeentepolitie e.a., terwijl medewerking werd verleend aan de programma's van verschillende Politie scholen.

Op 9 april werd een aanvang gemaakt met een serie van 22 lezingen voor personeel van het Wapen der Koninklijke Marechaussee, dat dienst doet aan de doorlaatposten aan de grens. Deze reeks lezingen zal uitlopen tot in oktober 1963.

Hoe intensief van het medium film voor voorlichtingsdoeleinden gebruik wordt gemaakt, moge blijken uit het feit dat in de verslagperiode tijdens 87 voorstellingen 139 films werden vertoond. Hierbij zijn niet meegerekend de filmvertoningen in cursusverband.

Op 9 en 11 april, 25 en 26 juni en op 17 en 19 september werden wederom bijeenkomsten bij de dienst belegd met zijn belangrijkste Politie-verbindingen.

In de maand augustus ontving het Hoofd van de Dienst de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Justitie, de

Directeur-Generaal, hoofd van de Directie Politie van het Ministerie van Justitie en enige Procureurs-Generaal, fungerend Directeuren van Politie, in het gebouw van de afdeling. Hun werd een uiteenzetting gegeven over de opleiding en voorlichting van de B.V.D. en enige instructiemiddelen werden getoond.

Tijdens de verslagperiode zijn de volgende affaires aanleiding geweest tot een veelal intensief contact met de pers:

actie tegen de legering van Duitse troepen in de legerplaats Budel;

een uitspraak van het Ministerie van Predikanten van de Nederlandse Hervormde Kerk te Amsterdam met betrekking tot de B.V.D.;

de arrestatie van enige leden van de C.P.N. te Finsterwede, verdacht van valsheid in geschrifte, in de loop van de maand maart 1963;

de uitgeweken Rus

Daarnaast is contact onderhouden met de pers met betrekking tot een aantal incidentele gevallen, alsmede ter voorbereiding van enkele artikelen.

Vooral tijdens het voorjaar heeft de afdeling contact gehad met verschillende studentenorganisaties in verband met van die zijde in voorbereiding zijnde reizen van groepen studenten naar landen behorende tot het Sewjet Blok. Hierbij is door de afdeling de nodige voorlichting gegeven.

In samenwerking met de afdeling Personeelszaken en in overleg met de hoofden van de diverse andere afdelingen, is een systematische opzet gevonden voor de opleiding en vorming van nieuwe medewerkers van de dienst in de middelbare rangen tijdens hun proefjaar. In deze opzet treedt het hoofd van de afdeling op als mentor van de nieuwe medewerkers.

Met ingang van 1 maart l.l. werd een nieuw aangetrokken academisch gevormd medewerker van de Dienst voor de duur van enkele jaren bij de afdeling geplaatst. Deze periode is enerzijds bedoeld als stage, anderzijds om de betrokkene in te schakelen als docent in het vakgebied waarin hij een universitaire opleiding volgde.

Voorts vonden enige mutaties plaats onder het administratieve personeel. Ter aanvulling van ontstane vacatures werd een tweetal medewerkers aan de bestaande formatie toegevoegd.

Verschillende docenten van de afdeling namen deel aan conferenties of woonden lezingen bij, betrekking hebbende op hun vak of randgebieden daarvan.

Ook tijdens verslagperiode werden enige verbeteringen in de huisvesting van de afdeling doorgevoerd.

De bibliotheek van de afdeling onderging aanzienlijke uitbreiding, enerzijds door aanschaffingen, anderzijds door schenkingen door verschillende instanties (totaal 75 titels).

Contacten Buitenland.

Het Hoofd van de Dienst bezocht de Verenigde Staten, de Nederlandse Antillen, Suriname en Portugal, voorts voor incidentele kwesties Brussel, Keulen, Parijs en Londen. Ten aanzien van diens besprekingen in de Verenigde Staten is van belang dat de betrekkingen met de F.B.I. nauwer werden aangehaald, hetgeen resulteerde in een nuttig bezoek van twee B.V.D.-ambtenaren aan deze organisatie, ter gelegenheid van hun bezoek aan C.I.A. (Washington) en R.C.M.P. (Canada).

De hoofden van de Australische en de Nieuw-Zeelandse veiligheidsdiensten brachten bezoeken aan de B.V.D., waarbij wederzijdse ervaringen werden uitgewisseld. Het contact met de Australische dienst blijft van betekenis, maar ook de gesprekken met de Nieuw-Zeelandse partner waren belangwekkend en openden perspectieven. Een aantal vertegenwoordigers van andere buitenlandse diensten bracht routine-bezoeken of kwam voor de bespreking van bijzondere gevallen. In de gevallen waarin dit nodig was, werden door leden van de Dienst korte bezoeken aan bevriende diensten gebracht.

Het in het vorig verslag vermelde contact met de Belgische en Luxemburgse collega-diensten werd opnieuw geïntensiveerd. Was het reeds eerder duidelijk dat een beter op elkaar afgestemd zijn der drie diensten voor het werk onontbeerlijk is, deze noodzaak werd nog versterkt door een Belgische démarche bij de B.V.D., als uitvloeisel van het tripartite overleg inzake reisbeperkingen voor in de Benelux geaccrediteerde Sowjet Blok-diplomaten.

Hiervoor zijn beperkende voorschriften overeengekomen, waarvan de betrokken landen in kennis zijn gesteld. Overeengekomen werd eveneens dat bij overtreding dezer voorschriften de rageringen officieel van hun afkeuring zouden

doen blijken. Dit laatste gebeurde nu in Nederland wel, doch in België niet, zodat de betrokken diplomaten niet slechts in België grotere vrijheden genieten, doch ook Nederland kunnen binnenkomen zonder dat de Belgische dienst de B.V.D. heeft kunnen waarschuwen.

Deze stappen op regeringsniveau - nodig omdat men op werkniveau was uitgepraat - resulteerden in een gesprek van de loco-Secretaris-Generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken met de Belgische Ambassadeur, in tegenwoordigheid van het Hoofd van de Dienst. Bij dit gesprek werden de onvolkomenheden in het Belgische veiligheidsbestel openhartig uit de doeken gedaan, waarbij de Belgische Ambassadeur veel begrip toonde en beloofde de zaak bij zijn autoriteiten ter sprake te brengen. Van het hoofd van de Belgische dienst werd inmiddels vernomen dat de Belgische Ambassadeur het probleem ook met hem had besproken en de bijzonderheden geverifieerd. Het hoofd van de Belgische dienst had, zoals verwacht werd, de feiten volmondig toegegeven doch tevens van zijn onmacht getuigd. Ongeveer terezelfdertijd werden de Belgische veiligheidsautoriteiten van NAVO-wege geïnspecteerd. Het spreekt vanzelf dat ook t.a.v. het nakomen der NAVO-verplichtingen op dit gebied eenzelfde onvolkomen situatie bestaat, hetgeen door de inspecterende instantie zal zijn opgemerkt en aan de Secretaris-Generaal van de Verdragsorganisatie gerapporteerd. Mocht deze laatste eveneens aanleiding vinden om tot stappen bij de Belgische regering over te gaan, dan bestaat de kans dat door deze tweërlei druk van buitenaf maatregelen zullen worden getroffen om de situatie te verbeteren.

Een verdere intensivering der contacten binnen de Benelux ligt in de lijn der verwachtingen. De verschillen in omvang en in structuur tussen de Belgische Veiligheid van de Staat en de B.V.D. treden bij elk overleg echter duidelijk aan de dag.

Over het contact in NAVO-verband werd wat het inlichtingenwerk betreft afzonderlijk gerapporteerd en is elders in dit verslag het beveiligingswerk vermeld.

Met medewerking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken kon de postverzending naar en van enkele zusterdiensten worden verbeterd.

De aantallen ingekomen en verzonden berichten bleven ongeveer stabiel.

De correspondentie handelt in hoofdzaak over de volgende onderwerpen:

- a) verzoeken aan of van het buitenland in verband met beveiligingsonderzoeken;
- b) hetzelfde voor wat betreft emigratie en immigratie;
- c) meldingen van bewegingen van verdachte personen in de communistische en in de contraspionagesfeer, van en naar het buitenland;
- d) mededelingen van en aan het buitenland van recente ontwikkelingen in het communisme, nationaal en internationaal, met inbegrip van Azië en Afrika;

- e) incidentele verzoeken van en aan het buitenland in verband met lopende zaken, waarbij een beroep op een bevriende dienst moet worden gedaan en vice versa, omdat het onderzoek buiten de landsgrenzen zal moeten worden voortgezet;
- f) meer uitgebreide studies op het vlak van de spionagemethodiek en van aspecten van het internationale communisme.

Verbindingen met binnenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Sinds kort is deze taak aan de Stafsectie KEB opgedragen.

De samenwerking met de militaire partners van de B.V.D. verloopt soepel en speelt zich af in meerdere sectoren van de Dienst. In het bijzonder met de Militaire Inlichtingen Dienst is de samenwerking thans uitstekend.

Aangezien dit jaar alle hoofden van de militaire inlichtingendiensten zijn of worden afgelost, zal tijd moeten worden besteed om de opvolgers met aard en organisatie der B.V.D.-werkzaamheden vertrouwd te maken.

Het hoofd van de B.I.D., vorig jaar aangesteld, lijkt nog onvoldoende ingewerkt, sedat intensief overleg over beleidsaangelegenheden tussen beide diensten nog niet naar wens verloopt. Eerst thans is gebleken, dat de B.I.D. zich in het verleden en nog wel op onverantwoordelijke wijze heeft begeven op het typische terrein van de B.V.D., zonder onze Dienst hiervan te verwittigen. In het vlak van de routine wordt de samenwerking uiteraard normaal voortgezet.

Door toedoen van de Coördinator der inlichtingen- en veiligheidsdiensten werd een aantal vergaderingen van het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) gewijd aan voordrachten door de leden over de structuur en de werkwijze hunner organisaties. In het algemeen kan worden gezegd dat deze voordrachten verhelderend hebben gewerkt.

Reorganisatie. Wat de reorganisatie betreft welke deze sectie van de Dienst heeft ondergaan moge worden verwezen naar de rubriek "Personeelszaken".

Contacten Binnenland.

Het contact met de Gemeente- en Rijkspolitie, alsmede met de Koninklijke Marechaussee, vertoonde in de verslagperiode andermaal een gunstig beeld. Steeds meer dringt het begrip "nauw en voortdurend overleg", waarin de werkzaamheden ingevolge het K.B. van 1949 moeten worden verricht, tot de betrokken politie-instanties door. Zo werd ook meer dan voorheen door de Korpschefs overleg met de Dienst gepleegd, als zij het voornemen hadden mutaties aan te brengen in hun I.D..

Behalve de gebruikelijke bezoeken aan Korpschefs, Districtscommandanten en het Hoofd van de Grensveiligheidsdienst der Koninklijke Marechaussee, en de besprekingen met lagere ambtenaren van de inlichtingendiensten,

betrekking hebbende op het operationele werk, hadden met de belangrijkste verbindingen wederom driemaandelijke bijeenkomsten bij de Dienst plaats, waarop onder het hoofdstuk Opleiding en Voorlichting reeds nader is ingegaan. Op één enkele verbinding na - de Gemeentepolitie Breda, die bij voortdurend verstek laat gaan - werden deze bijeenkomsten alle redelijk trouw bezocht.

Ondanks het verzoek van de Minister aan de Commissarissen der Koningin, gedaan in zijn circulaire van 24-2-1960, nr. 39135, en de omstandigheid, dat de Minister er nadien mondeling nog eens bij de Commissarissen op aangedrongen heeft dat aan zijn verzoek de hand worde gehouden, werd de voor het eerst tot Korpchef benoemde Hoofdinspecteur in Noordoostpolder met betrekking tot zijn verplichtingen ten opzichte van de Dienst van overheidswege niet ingelicht. Het gesignaleerde heeft een punt van bespreking uitgemaakt met de Directeur-Generaal van O. O. en V., als gevolg waarvan een additionele regeling wordt uitgewerkt. Burgemeester en Korpchef in genoemde gemeente werden inmiddels deserzijds mondeling ingelicht.

Aan de Commissaris van Politie in Deventer is mededeling gedaan, dat het operationele werk in zijn gemeente voortaan uitsluitend door de B.V.D. zal worden verricht, zolang zijn I.D. niet in staat blijkt zich voldoende op het extreme in die gemeente te oriënteren. Voornoemde Korpchef heeft toegegeven, dat zijn I.D. niet voldoet aan de redelijk gestelde eisen, maar zegt geen kans te zien deze toestand te verbeteren.

Ook in de onderwerpelijke verslagperiode werden wederom de nieuwbenoemde Korpchefs van Gemeentepolitie en Districtscommandanten van de Rijkspolitie bezocht en voorbereid op hun verantwoordelijkheid en samenwerking met de B.V.D..

De Hoofdamtenaar, die de liaison met de Politie verzorgt, heeft in de eerste helft van dit jaar de beide bijeenkomsten van het Landelijk Contact van Hoofd- en Commissarissen van Gemeentepolitie in Nederland bijgewoond. Hij heeft de Dienst per 1 september j.l. met pensioen verlaten en is in zijn functie van leider van het contact met de Politie opgevolgd door het hoofd der afdeling E, die voor het contact met Korpchefs - niet Hoofdcommissaris en met districtscommandanten der Rijkspolitie wordt bijgestaan door de hoofdamtenaar, chef van de operationele sectie politie.

Ook de - nu nog enige overgebleven - Commissaris van Politie in dienst van de B.V.D. (de heer) woonde de bijeenkomsten van het Landelijk Contact bij.

Met de Procureurs-Generaal, fgd. Directeuren van Politie, werd eveneens periodiek en c.q. incidenteel contact onderhouden. Het Hoofd van de Dienst nam deel aan enige vergaderingen welke de Secretaris-Generaal van Justitie met

deze functionarissen en met de Directeur-Generaal van Politie pleegt te houden. Voorts werd met de Procureur-Generaal te Leeuwarden en de drie Commissarissen der Koningin in zijn ressort vergaderd. Met een andere Commissaris der Koningin werd contact opgenomen betreffende opgekomen kwesties.

Met de Commissie der Tweede Kamer voor de B.V.D. heeft geen samenkomst plaats gevonden.

Diversen:

De Benelux Bijzondere Commissie voor het Personenverkeer kwam in verslagperiode driemaal bijeen. Er werd een aantal visumaangelegenheden behandeld, waarvoor de Dienst belangstelling had. Behalve een aantal technische kwesties behoorde daartoe de wederinstelling van de visumplicht voor Cubanen. Van Cubaanse zijde zijn daartegen bij de Ministeries van Buitenlandse Zaken der drie landen gelijklopende bezwaren ingebracht. Besloten is echter de visumplicht voor alle categorieën van Cubanen, dus met inbegrip van de houders van diplomatieke en dienstpaspoorten, te handhaven.

Met betrekking tot de voorstellen van de Facilitation Commission van de International Civil Aviation Organisation, welke behandeld zouden worden tijdens de in verslagperiode te Mexico City gehouden bijeenkomst, werd voorafgaand overleg gepleegd met de afgevaardigde van Justitie. Er waren onder meer bezwaren tegen de afschaffing van het terugkeer-visum voor I.J.G.-onderdanen, alsook tegen het verlenen van de faciliteit aan deze groep van luchtreizigers om voor toeristische doeleinden zonder visum in ons land te verblijven gedurende een periode van 72 uur. De Nederlandse delegatie heeft ter conferentie met deze bezwaren rekening gehouden.

Het vraagstuk van de wederinstelling van de grenscontrole aan de Benelux-binnengrenzen, ingeval van buitengewone omstandigheden, is in de Commissie nog niet tot een oplossing gebracht. Het aspect van de controle op, uit veiligheidsoogpunt, verdachte personen is bij de behandeling van onderwerpelijke aangelegenheid nog onvoldoende tot zijn recht gekomen.

Er is thans ook overleg gaande op nationaal niveau, waarbij de Minister van Binnenlandse Zaken in zijn antwoord terzake aan zijn Ambtgenoot van Buitenlandse Zaken op bedoeld aspect heeft gewezen; dit naar aanleiding van een door de Dienst gegeven beschouwing.

Omtrent een eventuele wijziging van de spionage-wetgeving is het gesprek geopend met Mr. W.J. van Eijkern, Raadadviseur bij de Stafafdeling Wetgeving van het Ministerie van Justitie.

In verslagperiode heeft de Dienst een aantal suggesties in deze op schrift gesteld en aan de heer toegezonden, teneinde een meer concrete basis te hebben voor verdere besprekingen.

Afdeling Per-
sonneelzaken.

Personeel. In de verslagperiode ontvielen aan de Dienst door de dood drie zeer gewaardeerde medewerkers in de leeftijd van 60, 69 en 80 jaar.

Vijf personeelsleden verlieten de Dienst wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Gedurende de eerste negen maanden van 1963 waren nog zes personen ouder dan 65 jaar in dienst, aangezien nog geen geschikte vervangers konden worden gevonden. Het betrof 2 typistes, 1 naslagkracht, 1 vertaler (Russisch), 1 technisch assistent en 1 beveiligingsbeambte. Aan één hoofdamtenaar werd wachtgeld toegekend wegens verandering in de inrichting bij het onderdeel van het dienstvak waarbij betrokkene werkzaam was.

Aan 8 mannen en 16 vrouwen, waaronder 6 typistes, werd ontslag verleend om andere redenen dan pensionering. De redenen waren voor wat betreft het vrouwelijk personeel in de meeste gevallen van huiselijke aard (huwelijk, gezinsuitbreiding etc.). Andere redenen van ontslag waren overgang naar een andere betrekking, emigratie, en het niet voldoen aan de gestelde eisen gedurende de proeftijd.

In dienst getreden zijn 23 mannen en 19 vrouwen t.w.: 6 typistes c.q. aankomende typistes, 1 middelbare en 14 lagere administratieve krachten, 1 fotograaf, 1 uitwerkker, 9 a.s. caseworkers c.q. contactambtenaren, 4 technisch assistenten, 5 onderzoekingsambtenaren en 1 beveiligingsbeambte. Vrijwel alle vrouwelijke medewerkers die in de verslagperiode werden aangenomen, hebben gesolliciteerd op aanbeveling van reeds in dienst zijnde personen. De ervaring leert, dat voor deze categorie van arbeidskrachten de werving door bemiddeling van personeelsleden de beste resultaten oplevert.

Op 1 oktober 1963 is nog één vacature voor lager vrouwelijk personeel te vervullen.

In de verslagperiode werd in verschillende dagbladen een advertentie geplaatst ten behoeve van de werving van jonge medewerkers die na een stageperiode in staat zullen zijn om vacatures in de rangen van veiligheidsambtenaren, respectievelijk contactambtenaren te vervullen en van wie verwacht mag worden, dat zij te zijner tijd de hoogste middelbare rangen zullen kunnen bereiken. Op deze advertentie werden 187 brieven ontvangen, waarbij ook van vrouwen met een middelbare schooleopleiding. Na de gebruikelijke onderzoeken konden vier mannelijke kandidaten worden aangenomen, terwijl voorts nog vier vrouwen in de lagere rangen van wat hoger niveau te werk konden worden gesteld.

Een advertentie welke werd geplaatst voor de functie van secretaresse van een afdeling met veel buitenlandse contacten, waarvoor onder meer kennis van de Franse, Duitse en Engelse taal is vereist, leverde geen geschikte kandidaten op.

Op een advertentie waarin sollicitanten werden gevraagd voor de bekleding van een functie waarvoor onder meer het bezit van een Archiefdiploma als vereiste was gesteld, reflecteerden 9 personen (vrouwen). Een ervan kon in dienst worden genomen.

Het aantal gemelde ongevallen van 1 januari tot 1 oktober 1963 bedroeg 13. Van deze 13 ongevallen, die alle van

lichte aard waren, werden er 5 aangemerkt als dienstongeval, 1 is door de Raad van Arbeid afgewezen als dienstongeval; van 7 gevallen is nog geen uitslag bekend.

Bevorderd werden 52 personen, t.w. 2 hoofdambtenaren, 34 middelbare ambtenaren en 16 lagere ambtenaren. Aan 187 personeelsleden werd wegens het verrichten van werkzaamheden in de buitenlucht gedurende de winter 1962/1963 een "koude-toeslag" toegekend.

Van de 28 vervoersbeambten hebben 26 de premie voor schadevrij rijden gedurende het 2e halfjaar 1962 ontvangen, terwijl aan 18 van de 28 vervoersbeambten (9 schadegevallen zijn nog in behandeling) over het 1e halfjaar 1963 de premie is toegekend.

Voorbereidingen zijn door de afdeling Personeelszaken getroffen om een deel van de personeelsadministratie bij de Rijkscentrale voor Mechanische Administratie onder te brengen nadat uit een dienaangaand onderzoek zal zijn gebleken, dat dit met het oog op de zogenaamde naambeveiliging geen bezwaren oplevert. In nauw overleg met de R.M.A. zijn de werkzaamheden inmiddels zover gevorderd, dat onder voorbehoud van onvoorzien omstandigheden ingaande 1 november 1963 vorengenoemd deel van de personeelsadministratie bij de R.M.A. kan worden bewerkt.

Verwacht wordt dat de verwerking van de eventuele algemene salariswijziging (die per 1 januari 1963 heeft veel tijd gekost en meest grotendeels in overwerk worden verricht) hierdoor aanmerkelijk sneller kan geschieden.

Disciplinaire maatregelen. Ten aanzien van drie personen werden disciplinaire maatregelen genomen. De maatregelen bestonden uit: terugzetting in rang voor onbepaalde tijd; schriftelijke berisping; voorwaardelijk ontslag met een proeftijd van twee jaar en vermindering van de salaris-anciënniteit met een jaar. Allen hebben in deze maatregel berust.

Personeelsbeoordeling. De personeelsbeoordeling vond bij een der afdelingen bij herhaling en bij twee andere afdelingen voor het eerst plaats. Laatstelijk werd nog een vierde afdeling bij de beoordeling betrokken. Hiermede zijn de meeste afdelingen nog, vóórdat deze beoordelingsmethode verplicht werd gesteld, met het gebruik daarvan al enigermate vertrouwd geraakt.

Het taakonderzoek en de taakbeschrijving, waaraan ten behoeve van de beoordeling en ook uit andere hoofde grote behoefte bestaat, vond gelijktijdig voortgang.

Het personeel met beoordeling en taakbeschrijving belast, had in het kader van de in gang zijnde reorganisatie tevens een aandeel in de werkzaamheden van de administratieve commissie welke belast is met het in beeld brengen van de bestaande administratieve procedures bij de betrokken afdelingen, het bestuderen en adviseren ten aanzien van de doelmatigheid daarvan en het onderzoek naar de wenselijkheid en mogelijkheid van mechanisatie.

Maatschappelijk werk. Het aantal gevallen waarin de hulp van de maatschappelijk werker werd ingeroepen nam

in verslagperiode opnieuw toe.

De aard der problemen lag in hetzelfde vlak als in de vorige perioden. Sedert de instelling van het Sociaal Fonds werd in acht gevallen van advies gediend.

Voer wat betreft de huisvesting kan worden opgemerkt dat de daaraan verbonden moeilijkheden door de zeer slechte woningsituaties in deze en omliggende gemeenten eerder zijn toe- dan afgenomen. In totaal wendden 55 personeelsleden zich terzake om advies en bemiddeling tot de maatschappelijk werker. Aan 11 ambtenaren, waaronder 3 voorkeursambtenaren, kon andere woonruimte worden verschafft.

Sociaal Fonds. Op het voor de personeelsleden van de Dienst met ingang van 26 juli 1962 in het leven geroepen Sociaal Fonds werd sedertdien bij herhaling een beroep gedaan. Het aantal tot en met ultimo september 1963 toegetreden contribuanten bedroeg 456.

Overleg. In het overleg is gedurende de afgelopen negen maanden uitsluitend informeel van gedachten gewisseld. Bij herhaling vonden besprekingen plaats tussen het hoofd van de afdeling Personeelszaken en de Voorzitter van de Ambtenarendelegatie, al dan niet vergezeld van een of meer leden daarvan. Onderwerpen van gesprek vormden een ontwerp-regeling voor de vergoeding van extra-dienst en piketdienst van de onderzoekingsambtenaren bij E XIII, alsmede van de piketdienst van de onderzoekingsambtenaren bij E IX en inspecteurs bij E IX en E XIII, welke onderwerpen inmiddels in een drietal Ministeriële besluiten hun definitieve regeling vonden.

Voorts werden aan beschouwing onderworpen de verhoging van de ploegentoeslag voor de beveiligingsbeambten, de invoering van de rang van hoofdinspecteur, wijziging van het dienstrooster van enkele beveiligingsbeambten en problemen samenhangende met de ontspanning en ontwikkeling van het personeel behorende tot de sectie E XIII.

Organisatie.

In de verslagperiode heeft het hoofd van de Kabinetsafdeling Exploitatie Buitenland (KEB), Mr.

, de Dienst verlaten, en is opgevolgd door de heer

. Het is de bedoeling deze stafafdeling op een hoger niveau te brengen. Het nu toe had zij een min of meer administratief karakter. Het nieuwe hoofd heeft nu in het algemeen tot taak om het Hoofd van de Dienst te adviseren inzake het beleid dat gevoerd moet worden ten opzichte van andere inlichtingen- en veiligheidsdiensten, zowel de zogenaamde buitenlandse verbindingen als de inlichtingendiensten die genoemd werden in het K.B. van 8 augustus 1949. De reorganisatie van deze stafsectie is nog in volle gang en naar het zich laat aanzien, zal voor het eind van dit jaar de gewenste toestand zijn bereikt.

Sinds 1956 was aan het Kabinet toegevoegd de heer J.G. Crabbendam, aan wie de taak was opgedragen om op hoger niveau de verbindingen met de politie-instanties te onder-

houden. Betrokkene heeft inmiddels de Dienst met pensioen verlaten, terwijl zijn functie is opgeheven. Een deel van zijn taak is overgedragen aan de heer _____, hoofd van de afdeling E.. Aan deze is toevertrouwd het contact met de elf Hoofdecommissarissen van Gemeentepolitie, met de Inspecteur-Generaal en de Staf van de Rijkspolitie, met het Hoofd van de Grensveiligheidsdienst van de Koninklijke Marechaussee en met het Hoofd der Afdeling Politie van het Directoraat-Generaal van O. O. en V.. Bovendien dient hij incidenteel contact te houden met een Commissaris der Koningin, een burgemeester of een Procureur-Generaal in die gevallen, waarin het Hoofd van de Dienst het niet noodzakelijk acht de opgekomen kwestie zelf te behandelen. Het onderhouden van het contact met de Commissarissen, (hoofd)inspecteurs/korpschefs en met de districtcommandanten der Rijkspolitie, welke taak mede tot die van de heer Crabbendam behoorde, werd opgedragen aan de Hoofdamtenaar, _____.

Drs. A. Kuipers, die opdracht gekregen had om een uitgewerkt voorstel in te dienen voor het verkrijgen van inzicht of en zo ja, op welke wijze de organisatie van de Dienst wijziging, o.g. aanvulling zou behoeven, heeft zich in de verslagperiode wederom intensief bezig gehouden met de uitvoering van de hem opgedragen taak.

Voerop stond, dat gestreefd diende te worden naar een centralisering van de algemene leiding bij het Hoofd van de Dienst, terwijl anderzijds aan een eenvoudiger bevelvoering behoefte bleek te bestaan. Werd eind 1962 de nieuwe afdeling B. opgericht, welke zich beweegt op het terrein van de contra-subversie, waarin de bewerkende en verwerkende sectoren tot één geheel zijn verenigd, in de verslagperiode is de totstandkoming van de nieuwe afdeling C. (contra-spionage) voorbereid, waarin eveneens de bewerkende en verwerkende sectoren tot één geheel zullen dienen te worden verenigd; een desbetreffend voorstel werd bij het Ministerie ingediend. Inmiddels is goedgekeurd, dat met ingang van 1 november 1963 de definitieve samensmelting tot stand zal kunnen komen. Zodra zulks zal zijn geschied kan de tersake ingestelde administratieve commissie, welke tot taak heeft om in het kader van de in gang zijnde reorganisatie de administratieve procedures aan een beschouwing te onderwerpen, en die inmiddels in verschillende afdelingen de bestaande gang van zaken heeft onderzocht, zich bezig houden met het vaststellen van de nieuwe administratieve procedures, zoals deze als gevolg van de gewijzigde organisatie-structuur zullen moeten worden hersien.

Bureau Financiën en
Inwendige Dienst.

Huisvesting. Het perceel Stadhoudersplantsoen 25, dat in april 1957 door de Dienst werd betrokken, is niet slechts te klein - tersake zij verwezen naar het Panorama 2e halfjaar 1962 - het is bovendien van zo slechte constructie, dat het zowel de Rijksgebouwendienst als ook de eigen dienst zorgen baart. Ter illustratie mogen de volgende feiten dienen:

In de loop van de laatste jaren is de plafondpleisterlaag van vele kamers omlaag gekomen. Middelen om deze ongemakken te voorkomen zijn nog niet gevonden. De mogelijkheid, dat dit ook zou kunnen geschieden in vertrekken, waar technische apparatuur is opgesteld en de aldan waarschijnlijk geachte schade en stagnatie vormen niet te verwaarlozen risico's.

Enige tijd geleden is geconstateerd, dat de balustrade op de 4e etage door scheuren in het metselwerk zodanig onbetrouwbaar is geworden, dat ter voorkoming van ongelukken maatregelen moeten worden getroffen. Met de reparatie, waarvoor waarschijnlijk omvangrijke steigerbouw noodzakelijk zal zijn, zal in augustus a.s. worden aangevangen.

De ramen - zogenaamde Cardaramen - zijn van zo lichte constructie, dat op sommige plaatsen kieren van \pm 1 cm. breedte zijn ontstaan. Met de reparatie, die moeilijk schijnt te zijn, is nog niet aangevangen.

Het toenemend verkeer langs de weg, waaraan dit gebouw is gelegen, maakt het steeds moeilijker het souterrain - waarin de dienstauto's zijn gestald en worden onderhouden - in- en uit te rijden. Aan de Rijksgebouwendienst is daarom verzocht te adviseren over de mogelijkheden de toegang tot dit souterrain te wijzigen.

Kantine. Door verschillende oorzaken worden enkele onderdelen van de Dienst regelmatig geconfronteerd met het feit, dat ten kantore werkzaamheden in overwerk moeten worden verricht. Vele van de hierbij betrokken personeelsleden moeten van huis naar kantoor een afstand afleggen van vijf of meer kilometers, hetgeen bij het intensieve verkeer tijdens de spitsuren veel tijd vergt.

Het laat zich verstaan, dat deze personeelsleden en dit met name in de wintermaanden en tijdens minder goede weeromstandigheden er tegen opzien om na de normale werktijd eerst thuis de warme maaltijd te gaan gebruiken alvorens met het verrichten van overwerk aan te vangen.

Anderszijds wordt het ook bezwaarlijk geacht de warme maaltijd eerst na 8.00 uur thuis te kunnen gebruiken.

In verband hiermede wordt de personeelsleden die overwerkmoeten verrichten, van dienstwege een lichte maaltijd (enkele broodjes of een uitamijter) aangeboden.

Informaties van de zijde van enkele andere departementen wezen uit, dat aldaar reeds volledige warme maaltijden aan overwerkers worden verstrekt of vergoed tot bedragen van f. 3,50 à f. 4,50 per maaltijd.

Thans is de mogelijkheid in studie genomen om te komen tot de levering van zogenaamde diepvriesmaaltijden, welke betrekkelijk goedkoop zijn maar waarvoor vrij kostbare apparatuur moet worden aangeschaft.

Algemene do-
cumentatie.

Personeel. Een tweetal leden van het personeel volgde met succes de zogenaamde basis cursus bij de afdeling KO, een aantal nieuwelingen bezocht de inleidingscursus die door die afdeling regelmatig gegeven wordt. Een medewerkster

tenslotte verwierf het diploma archiefverzorging I.

Werkzaamheden.

Veel arbeid werd geleverd door het saneren van zowel persoons- als onderwerpsdossiers.

In de kartotheek werden proeven genomen met zogenaamde "kaartenmolens". Hierdoor kan ruimtebesparing worden verkregen. De vraag rijst echter hoeveel kaarten in een dergelijke molen kunnen worden geplaatst, zonder de productiesnelheid van de naslag te benadelen. Bij het afsluiten van verslagperiode waren de proefnemingen beëindigd. Er werd door de daartoe ingestelde "commissie van proefneming" een rapport ingediend, dat adviseerde tot aanschaf van bovenbedoelde "molens", in combinatie met zogenaamde Thermofax-apparaten, die het mogelijk maken uiterst snel fotocopiëren te vervaardigen. Een definitieve beslissing werd nog niet genomen, doch kan spoedig worden tegemoet gezien.

De verbouwing van de archiefruimte kwam gereed, waardoor de mogelijkheid ontstond de secties ACD/P en ACD/Archief te combineren. Behalve dat hierdoor het aantal sectiechefs met één kon worden verminderd, werd bovendien een aanzienlijk ruimtewinst verkregen.

Gedurende de verslagperiode, die dit maal loopt van 1 januari t/m 30 september 1963 werden 33.999 stukken geregistreerd tegen respectievelijk 22.201 gedurende het 2e halfjaar van 1962 en 20.784 gedurende het 1e halfjaar van 1962.

In de kartotheek werden 333.672 naslagen verricht tegen 231.743 in het 2e en 236.278 in het 1e semester van 1962. In deze sector valt een duidelijke vermindering te constateren.

De bibliotheek leende 1.633 boeken en tijdschriften uit en verstreekte 1.090 inlichtingen. Deze cijfers bedroegen voor het 2e semester 1962: 1.139 en 608 en voor het 1e semester 1962 respectievelijk 1.105 en 437.

Aangezien de verslagperiode dit maal, als uitzondering, een tijdvak van 9 maanden omvat, zijn de vergelijkende cijfers niet geheel reëel.
